

OS LUSÍADES (BÀI 3)
(LES LUSIADES)
THI HÀO LÚIS DA CAMÕES (1525-1580)
THIÊN TRƯỜNG CA BÁT TỬ BỜ ĐÀO NHA

NHẤT UYÊN PHẠM TRỌNG CHÁNH
Tiến Sĩ Khoa Học Giáo Dục Viện Đại Học Paris Sorbonne
Chuyên ngữ thơ lục bát

THI CA KHÚC II

Vua Mombasa làm ngược lời hứa, bỏ giao hảo, muốn tiêu diệt các nhà hàng hải. Vénus can thiệp với Jupiter để bảo đảm như lời tiên tri cuộc du hành Bờ Đào Nha đến Phương Đông. Giấc mơ Vasco de Gama. Thần Mercure báo trước các nguy hiểm bảo phải trốn khỏi Mombasa. Họ nhổ neo, đến Mélinde nơi vị vua tiếp đón nồng hậu.

1.

Mặt trời sáng tỏa ánh dương,
Giờ, thời gian tạo hóa vờn chuyển mình.
Từ từ ánh sáng tung bùng,
Người trần gian thấy ánh hồng trời xanh.
Thần đêm mở cánh cửa phòng,
Ngôi nhà ở chốn thủy cung bí huyền.
Người mang thông điệp đến thuyền,
Nơi đoàn tàu đã đậu vùng bờ neo.

2.

Một người trọng trách đi theo,
(Âm mưu cái bẫy hiểm nghèo nguy nan).
Hắn rằng : « Thuyền trường can trường,
Trai qua sóng gió đại dương nơi này.
Vị vua cai trị đất đây,
Sai tôi tiếp đón đủ đây khách du.
Nếu các vị muốn ngụ cư,
Chúng tôi gặp muốn biết nhu cầu nào ? »

3.

« Vua tôi mong ước làm sao,
Vì nghe danh tiếng vượt bao biển ngàn.
Nên sai tôi đến tỏ lòng.
Mời đoàn thuyền đến đậu trong bến nhà.
Thủy thủ mệt nhọc biển xa,
Lên bờ nghỉ khỏe vài ba bốn ngày.
Để dưỡng sức miền biển này,
Thiên nhiên có luật, liệu thay sức mình. »

4.

« Nếu người muốn kiếm Phương Đông,
Tơ lụa thanh lịch và cùng thám thêu.
Đá quý, nữ trang, minh châu,
Kim cương cứng, hồng ngọc màu long lanh.
Thuốc men, gia vị cay nồng,
Hồ tiêu, hương quế và ngàn vật ngon.
Nơi đây đầy đủ vẹn toàn,

Quý vị sẽ được thỏa lòng ước mong ».

5.

Thuyền trưởng trả lời sứ thần:
*« Cảm ơn lòng tốt, tâu cùng Quân vương.
Chúng tôi muốn vào bến thuyền,
Đêm qua trời đã khuất miền biển xa,
Không đủ ánh sáng vào ra,
Để mà thuyền có thể qua lạch này.
Chúng tôi chẳng ngại vào ngay,
Cảm ơn lòng tốt, tâu bày Quân vương. »*

6.

Gama còn hỏi thêm rằng :
« Người đạo Thiên Chua có trên đất nào ? »
Hắn tinh ranh lúng túng sao,
« Một phần lớn đã tin vào Kito. »
Lời khiến Gama nghi ngờ,
Cẩn thận hơn điều giả vờ hắn ta.
Khiến lòng tin tưởng rời xa,
Sợ rơi vào bẫy gian tà manh tâm.

7.

Cũng có vài người thủy đoàn,
Bị kết án nhẹ tội hình, hỏ người.*
Trong một vài tội mà thôi,
Muốn lập công, muốn đi chơi kiếm tìm.
Hai người tình nguyện xin liền,
Đi vào thành phố dò tìm thử xem.
Vua Maure sức mạnh uy quyền,
Ý còn muốn thấy người cùng đức tin.

8.

Mang thông điệp đến quân vương,
Mà họ có thể giao thương giữ tình.
Bảo đảm giao kết phân minh,
Ngờ đâu khám phá được tình dối dang.
Hai người và sứ tinh ranh,
Rời thuyền đậu đến đất liền gần hơn.
Hai bên sĩ vả đám đông,
Múa tay, la hét chẳng lòng thiện tâm.

9.

Sứ giả đưa đến cung đình,
Vội bức thông điệp tấu trình Gama.
Vào thành phố chẳng như là,
Như sứ giả đã nói ra lúc đầu.
Sứ Maure cẩn thận thế nào,
Giữ kín chỉ nói những điều người mong.
Còn những điều khác kín bưng,
Che đậy lời nói chung chung khác lòng.

10.

Trong lúc đó vị nữ thần,
Thanh xuân khuôn mặt, thiên thần hai con.
Nhìn xuống trần thấy hải hành,
Sấp rơi vào bẫy đen, ngằm mưu toan.
Hóa người, quần áo trần gian,
Trong thành, thấy một lầu cung điện đài,
Người Kito khéo thủ vai,
Biến cung đây hóa thành nơi nhà thờ.

11.

Màu sơn bóng loáng điểm tô,
Trên cao biểu tượng tung hô thánh thần.
Bồ câu trắng hiện bao quanh,
Tượng Đức Mẹ với phượng hoàng kính tôn.*
Mười hai thánh đồ tôn nghiêm,
Mắt nhìn vào đấng thiêng liêng tôn sùng.
Ban phép lạ lời cháy bùng,
Đón nhận trí tuệ và ngôn ngữ Ngài.

12.

Hai thủy thủ đến tận nơi.
Là chốn Bacchus vui chơi loạn nhậu.
Hai thủy thủ quỳ nguyện cầu,
Đấng Vạn năng tạo địa cầu, trời xanh.
Thyoné đốt hương trầm,*
Panguay thích sắc hương ngọt ngào.*
Trông ra khác biệt làm sao,
Tin thần thánh giả, Chúa thờ chính chân.

13.

Nơi người tin Chúa trú thân,
Bữa ngon tiệc dọn thức ăn đầy bàn.
Không thể tưởng mưu bẫy giăng,
Họ không thể nghĩ đến lòng dối dang.
Khi bình minh tỏa ánh hồng,
Ngàn muôn tia nắng chiếu trong chân trời.
Mặt trời tỏa sáng mọi nơi,
Xuyên ngang vạn vật chói ngời ánh dương.

14.

Sứ Maure, hai người về thuyền,
Chuyên vua mời họ vào trong bến nhà.
Hai người thủy thủ kể qua,
Quân vương triều chính tỏ ra thật lòng.
Người Bồ giờ đã an tâm,
Chẳng sợ hãi, nỗi khó khăn lo gì.
Tín đồ Chúa chốn nơi đây,
Lẽ nào lại trốn, vua này tiếp tân.

15.

Các thủy thủ vào đất gần,

Thấy thầy tế lễ, thấy bàn thờ thiêng.
Bức màn tối che ánh dương,
Trưởng họ tiếp đón lòng thương chi bằng.
Từ vua đến dân an tâm,
Tiếp đón tốt đẹp có lòng nào hơn.
Có gì gian hiểm nguy nan,
Tấm lòng tử tế, khăng khăng đón mời.

16.

Vì thế Gama buông lời,
Người Maure leo đến tận nơi mạn bờ.
Tâm hồn rộng lượng ngay thơ,
Trông bề ngoài đã chẳng ngờ, an tâm.
Bọn người dối trá leo xong,
Các thuyền độc mộc trống quanh tàu rồi.
Mặt mày sát khí ngời ngời,
Bảo đảm con thú sa rồi trong tay.

17.

Trên đất phục kích đã bày,
Vũ khí, tên nổ cung dây sẵn sàng.
Mưu kế gian vạch rõ ràng,
Nếu các thuyền đã vội vàng bỏ neo.
Maure tàn sát, chống cự sao ?
Người Bồ chẳng có cách nào thoát nguy.
Họ bắn và trả thù này,
Trận Mozambique đổi thay hoàn toàn.

18.

Thủy thủ nhịp điệu hát lên,
Kéo chiếc mỏ nặng sức bền nhỏ neo.
Buồm lớn duy nhất mũi tàu,
Lướt trôi chậm chậm đi vào hiểm nguy.
Eurycine yêu mến người ngay,*
Thương người, theo dõi mưu bày trần gian.
Thấy người vào chỗ gian nan,
Từ Olympe phóng vói vàng như tên.

19.

Hội cùng Nérée các con,
Và các thần khắp mọi miền biển xanh.
Dưới quyền cai trị của nàng,
Vốn là con gái nữ thần đại dương.
Nói rõ mục tiêu nguy nan,
Cản đường, ngăn lối đoàn thuyền vào trong.
Nơi mà nguy hiểm bầy giăng,
Nếu mà không cứu tiêu tan đoàn tàu.

20.

Tức thì, đuôi quây sóng mau,
Bọt tung trắng xóa ào ào đường đi,
Cloto ngực cản tức thì,*

Phóng đi nhanh chóng khác gì ánh quang,
Nisi sức mạnh vô vàn,*
Nérine phía trước sau càn nhảy lên.*
Làn sóng mạnh cản các thuyền,
Một con lốc cuốn quay triền sóng lan.

21.

Cởi lưng Triton nữ thần,*
Dioné mặt đỏ hồng giận căm,*
Triton vinh hiển sức hăng,
Trên lưng gánh nặng phóng nhanh chẳng nề.
Đoàn tàu nguy cơ đi về,
Làn gió thổi mạnh no nề cánh buồm.
Từng nhóm xoay cản kiên cường,
Bao vây quanh mỗi con thuyền tiến lên.

22.

Thần nữ đến trước con thuyền,
Có mang thuyền trưởng, chặn đường tiến lên,
Thần gây sóng gió đảo điên,
Căng cánh buồm rộng thổi nên gió bùng.
Áp lên mũi tàu ngực mềm,
Làm cho quay ngược, con thuyền lùi ra,
Thần khác chung quanh nhào qua,
Kéo con thuyền lướt rời xa bến thù.

23.

Như đàn kiến lo dài lâu,
Mang cá mỗi nặng cùng nhau hợp đoàn.
Kéo vào lòng đất trữ ăn,
Khi mùa đông đến giá băng lạnh lùng.
Các tiên nữ góp sức công,
Mang các thuyền nặng khỏi vùng hiểm nguy.
Nhiệm vụ nhọc nhằn khó thay,
Đưa khỏi cái chết nơi đây thuyền Bò.

24.

Thuyền lùi, thật lạ lòng chưa !
Dù cho thủy thủ đoàn thừa gắng công.
Tàu chằng vào, buồm xoay vùn,
Bánh lái xoay trái, phải, vòng lùi mau.
Từ trên tàu, trên tháp cao,
Thấy đá ngầm trước con tàu đang đi.
Thét lên kêu hoảng tức thì,
Nếu tàu đụng phải chìm đi mấy hồi.

25.

Nghe tiếng kêu hoảng thét lời,
Các thủy thủ dưới cũng thời hét lên.
Người Maure nghe tiếng kinh hoàng,
Tưởng rằng dấu hiệu lệnh truyền giao tranh.
Chẳng hiểu nguyên nhân đâu thành,

Chúng còn chỉ biết phóng nhanh khỏi thuyền.
Sợ rằng đã lộ mưu gian,
Nếu mà chậm bị một phen trị trừng.

26.

Bọn Maure bất ngờ hải hùng,
Nhảy xuống độc mộc bao quanh con tàu,
Người rơi xuống biển ào ào,
Lội bơi trước ngọn sóng gào hỗn mang.
Một người, người nữa nhảy càn,
Ám ảnh cái chết, hải hùng loạn điên.
Thà trên sóng biển bơi liền,
Còn hơn bị lộ mưu, còn đánh chi.

27.

Như bầy ếch, gái Lydie,
Rời ao hồ để cùng đi nô đùa.
Nhưng luôn báo động sợ bừa,
Một người qua, một tiếng xua hải hùng.
Con nay, con nọ phóng nhanh,
Nghe vang dội cả một vùng sậy lao.
Như chắc chắn trong nước sao ?
Chẳng còn thấy chiếc đầu nào sóng xanh.

28.

Người Maure nhảy, sứ dẫn đường,
Tưởng rằng nhiệm vụ sống còn tiêu tan.
Tưởng rằng đã lộ mưu gian,
Nhảy khỏi tàu rút đời tàn đắng cay.
Thuyền trưởng xem xét đá ngầm quanh đây,
Bình tĩnh thoát khỏi nơi đầy khó khăn.
Neο thuyền trên biển lặng dần,
Thuyền trưởng neo trước, tàu bên đậu cùng.

29.

Gama trông thấy lạ lùng,
Người Maure tự muốn giao thương đến mời.
Bỗng dung bỏ trốn đi thôi,
Hiểu ngay mưu kế từ nơi nghịch thù.
Nhìn trời trong lặng êm ru,
Biển không gợn sóng, hải lưu, thủy triều.
Bỗng nhiên lui cả đoàn tàu.
Bằng có đã trải qua mau, diệu kỳ.

30.

Thấy chằng thật lạ lùng chi,
Ô hay ! che chỗ hiểm nguy từ Trời.
“Kẻ thù giăng bẫy hại người,
Thấp hèn dối trá, mưu lời dã man.
Ai là người trí khôn ngoan,
Tránh sao hiểm độc khôn lường đó đây.
Nếu Trời chống kẻ yếu gầy,

Sức mạnh ai giúp ai bày được sao.”

31.

*“Trên biển này Đấng Tối Cao,
Giúp vượt tai họa thế nào xảy ra.
Biển cổ đã rõ ràng là.
Tấm lòng tin tưởng thật thà tổn thương.
Biết chẳng cần thận không lường,
Sa mưu chước hiểm còn đường nào tin.
Đấng Cao Xanh xét thấu tình,
Không Ngài ai thể cứu mình nạn to.”*

32.

*“Nếu Ngài không xót thương cho,
Thủy thủ khốn khổ thăm dò đại dương.
Cầu Ngài cứu giúp an lành,
Cứu độ thoát khỏi nguy nan hại mình.
Dẫn dắt đến bến an lành,
Nơi được tiếp đón chân thành bình an.
Dẫn đến Ấn Độ dậm ngàn,
Chúng con tìm kiếm vô vàn ơn sâu.”*

33.

Dioné nghe lời khẩn cầu,
Xót thương tỏ các tiên câu giúp người.
Đoàn thuyền khởi hành tức thời,
Ngàn sao soi sáng giữa trời long lanh.
Hạnh tinh thứ ba tiếp tân,
Thần bay tiếp tục trên dòng sông sao.
Đến tầng thứ sáu thì vào,
Nơi cư ngụ Đấng Ngôi Cao, các thần.*

34.

*Từ xa đến, lòng nhiệt nồng,
Hiện ra trên mặt tuyết trần thần nương.
Nàng gây xúc động yêu thương,
Các đấng tinh tú thần tiên cõi trời.
Mắt nhìn âu yếm nàng thôi,
Bập bùng ánh lửa sáng ngời cõi thiên.
Chạy băng giá bán cầu tan,
Tan hết sương tuyết các miền cực băng.*

35.

*Để xiêu lòng Đấng Cha lành,
Tấm chân tình mãi vĩnh hằng yêu thương.
Như xưa từng gọi mời duyên,
Nơi Troyen giữa núi rừng Ida.*
Nếu thợ săn đã hóa nai,
Nhìn Diane tắm rạng ngời, nước trong.
Tức thời thịt bởi chó săn,
Con dục vọng chẳng hóa thành thê lương.**

36.

Bờ vai tuôn suối tóc vàng,
Trên ngấn cổ trắng, thẹn ngàn tuyết băng.
Khi nang nhẹ nhẹ bước chân,
Đôi bờ vú mộng, trẻ thân tình yêu.
Dáng đi rục rủa yêu kiều,
Cupidon cũng xiêu xiêu tâm hồn.*
Trên thân hình nàng nỡ nường,
Khát khao muốn quấn quít ngàn dây leo.

37.

Tấm khăn choàng sương khói theo,
Thẹn thùng e ấp ra chiều tự nhiên.
Làm hoa huệ tím thâm ghen,
Làn khăn kín hờ, dáng duyên lụa là.
Làm tặng khát vọng thiết tha,
Thần nữ khoe bóng ngọc ngà thần tiên.
Trên Thiên Đình gây nổi ghen,
Thần Vulcain, với yêu thương Mars thần.

38.

Và trên khuôn mặt mơ màng.
Nỗi buồn còn thấy điểm trang nụ cười.
Như phu nhân thanh lịch đời,
Tình yêu quyến rũ được người thanh xuân.
Nụ cười rạng rỡ trong lành,
Thoáng vui và một thoáng buồn song song.
Thần nữ chẳng gì sánh cùng,
Lời ve vuốt Đấng Vạn Năng cõi thần.

39.

*“Ôi Cha, con gái Thần Vương,
Luôn luôn yêu dấu, Ngài thương giúp hoài.
Khác xa Bacchus trái tai,
Lòng con mong ước được vài đặc ân.
Bacchus chẳng sợ mất lòng,
Hắn đã gây trước, lý tình mạnh hơn.
Xin Ngài thương giúp nỗi niềm,
Cho con khỏi được ưu phiền khổ tâm.”*

40.

*“Dân này con chọn giúp giùm,
Con không thể bỏ, dứt tình dừng dừng.
Cứu họ nay nghịch lý thần,
Khiến Ngài thịnh nộ số phần mỏng manh.
Xin Ngài, con khóc thương thân,
Dân con yêu mến, con không bỏ dù.
Con càng giúp, họ càng thù,
Con muôn thù ghét, họ điều tốt mang”.*

41.

“Nếu mà chết bởi dã man.”

“*Minh con..*” lệ thôn thức tràn vú xinh,
Giọt lệ kim cương long lanh,
Nnhư sương sáng, minh châu hồng ban mai.
Nén xúc động lệ ngừng rơi,
Môi nàng tím nói những lời phân minh.
Nàng còn nói, Đấng Sấm Thần,
Khoạt tay Ngài bảo nàng ngừng, uy nghiêm.

42.

Thần Vương xao động khôn lường,
Trái tim mãnh hổ cũng dường xiêu xiêu.
Mắt Thần Vương sáng bừng theo,
Sáng trong đêm tối, lộng chiều trời xanh.
Tay lau mắt lệ chảy quanh,
Trần nàng cúi xuống, cổ thanh trắng ngần.
Minh nàng âu yếm dịu dàng,
Cupidon mới, cánh mang tâm tình.

43.

Lặng im se thắt tim Thần,
Lệ nàng thôn thức chẳng còn dứt cơn.
Nnhư trẻ thơ giận vú em,
Thần càng ve vuốt, càng thêm thét gào.
Để dịu lòng gái yêu nào.
Tương lai sẽ biết ra sao mệnh này.
Số phận bí mật phơi bày,
Uy nghiêm giọng nói, Thần nay lời rằng :

44.

“*Con xinh, ta quý vô cùng,
Chẳng còn lo lắng người trong hải hồ.
Chẳng ai khác, chớ nghi ngờ,
Người con yêu chẳng bao giờ bại vong,
Ta hứa che chở giúp luôn,
Vinh quang che khuất mạnh hùng Hy-La.
Điều sáng chói, vinh hiển là,
Phương Đông sẽ đến hải hà xá chi.*”

45.

“*Tài Ulysse, đảo Orgygie.*
Mưu khôn chẳng thoát được gì tấm thân.
Énée bỏ trốn thoát phần.*
Hết tránh Charybde lại vằn Scylla.*
Xứ Illyrre, khi Anténor đi qua,*
Đến Tamava bước chân là nơi đâu.*
Dân con yêu sẽ bền lâu,
Lục địa cũ, thế giới địa đầu chưa tên*”.

46.

“*Con yêu, lòng họ hùng cường,
Lũy thành xây dựng, phổ phương làm nên.*

Ottoman háo chiến xâm lăng,
Thấy đều thảm bại, chẳng dành phần hơn.
Ông Hoàng Ấn Độ kính tôn,
Ca Indostan, ách Maure còn tự do.*
Biết bao chiến thắng dưới cờ,
Yên lòng tất cả phận thờ Quân vương.”

47.

“Gama nguy hiểm can trường,
Tìm sông Indus dù đường hiểm nguy.*
Neptune lo sợ hổ ngươi,
Đế quốc khám phá, rạn ngời gian nan,
Chế ngự biển cả, gió ngàn,
Đoàn tàu vùng vẫy vượt trùng bão giông.
Nước non đừng cảm ai bằng,
Làm yên lành cả các hành tai ương.”*

48.

“Đất kia không cho nước trong,
Sẽ thành bến vịnh thuận đường ra khơi.
Cho thuyền đến bến nghỉ ngơi,
Con tàu rẽ sóng từ trời Phương Tây.
Các bờ biển cuối cùng này,
Muốn giăng bẫy chết, mưu đây chẳng thành.
Sẽ trả món nợ đã dành,
Chẳng thể chống cự tiếng danh người Bồ”.

49.

“Sẽ xem Hồng Hải biển bờ,
Tái xanh kiếp sợ, gặp người Bồ kia,
Vương quốc hùng mạnh Ormuz,
Cũng bị khuất phục mạnh dù gấp đôi.
Người Maure gieo hận thù thối,
Chỉ làm thiệt hại mình thời có hay.
Người Bồ chống cự hiểm nguy,
Tân công ai muốn, quả thì lãnh nên”.

50.

“Thành Diu dù mãi vững bền,
Hai lần công phá hai lần đẩy lui.
Không thể chiếm đoạt thành thối,
Dù cho mở trận bao người tiến công.
Dù Mars ghét Bồ tấm lòng,
Lời Mars cả sức mạnh trong những lời
Dối dang đến cả với Trời,
Kẻ dối Mohamet áy người Maure kia.”*

51.

“Chiếm lại Maure từ thành Goa,
Tặng chủ quyền mới, vang xa danh lành.
Vang dội vinh dự tiếng tăm,
Lớn to ảnh hưởng cả vùng Đông Phương.

*Thành phố tiếng danh hùng cường,
Sẽ làm vật cản trên đường Gentil.*
Khâu quan trọng tránh chiến tranh,
Tất cả các nước muốn dành, đánh nhau.”*

52.

“Canador yếu lũy hào,
Có thể giữ vững, chẳng bao binh hùng.
Calicut giàu đông dân,
Mà không cứu được kinh thành phá tan.
Cochin vinh dự lưng vang,
Từ xa biết tới tấm gương gan lý.
Chẳng lời ca ngợi đàn tỳ,
Tiếng thơm bất tử, diệu kỳ vang danh.”*

53.

“Actium, nội chiến em anh.
Leucade xác chết đầy thành, nát tan.
Auguste chiến thắng can trường.
Romqin nổi dậy hợp đồng ngày xưa.
Bactriane kéo binh qua,*
Dân Rạng Đông đến bến bờ sông Nil.*
Chiến phẩm của cải bạc vàng,
Cầm tù bởi chính Nữ Hoàng đẹp xinh”.*

54.

*“Sẽ thấy biển sục sôi hồng,
Người Bò chiến trận lấy lưng hùng anh.
Maure và ngoại đạo cúi mình,
Đặt vào dưới ách mới hồng được yên.
Chersonèse d’Or thống trị uy quyền,
Khởi hành theo một hải trình xa xăm.
Đi xa xôi đến nước Tần,*
Thấy đều kính trọng uy danh con thuyền.”*

55.

*“Con xem, sôi nổi can trường,
Các chiến sĩ sẽ dễ dàng thành công.
Trái tim dũng cảm ai bằng,
Từ sông Gange đến vịnh vùng Cadès.*
Từ eo Gibel đến biển Boréal.*
Họ sẽ tạo được vô cùng tiếng danh.
Chẳng có giá trị nào bằng,
Từ Cổ Đại đến cả ngàn năm nay.”*

56.

*Vừa nói, Thần Vương gọi ngay,
Con Maïa, sứ thần nay khởi hành.*
Đến đất, bảo đảm bến lành,
Yên tĩnh để đậu, đoàn thuyền nghỉ chân.
Giúp cho Thuyền trưởng anh hùng,
Đã không cần thận trước vùng Mombasa.*

Giao Mercure thần mộng báo là,
Đất đây yên nghỉ ngơi và bình an.

57.

Thần Cyllène đã bay lên,*
Cánh và chân thoáng ở trên đất rồi.
Cầm cây gậy phép đến nơi,
Khép đôi mắt mỗi một thời gian qua,
Phủ đen Địa Ngục bóng ma,
Thần chế ngự gió mát qua, vâng lời.
Đầu thần mũ nhỏ đẹp thôi,
Rời thần đi đến cõi người Mélinde.

58.

Đến trước cánh bướm tiếng danh,
Thổi kèn vang, ngợi ca công lầy lừng.
Khám phá Bò, nồng nhiệt Mélinde,
Bạn đồng cảm hãnh diện cùng Bò Đào Nha.
Tiếng danh mền mộ bay xa,
Toàn dân xúc động người nhà họ thôi.
Vinh quang, danh dự đồng thời.
Mắt nồng nhiệt thấy nơi người hùng anh.

59.

Mercure không chậm bước chân,
Mombasa thẳng cánh tung bãi vàng.
Nơi đoàn thuyền tưởng tiêu tan,
Hiểm nguy tột bực nay càng lùi xa.
Báo trước khôn khổ người là,
Sẽ xuống Địa Ngục nêu mà không ngưng.
Hai người gian khổ vượt trùng,
Sấm sét Thần Sấm, Thiên Đình chứng minh.

60.

Đêm đà qua nửa trời đen,
Ngàn sao lấp lánh soi trong đêm dài.
Từ vũ trụ dịu nắng mai,
Thần cho một giấc ngủ dài thế nhân.
Thuyền trưởng mỗi một vô cùng,
Chẳng còn chông nổi, phải cần ngủ yên.
Thần gieo một giấc êm đêm,
Sĩ quan canh gác chỉ còn phần tư.

61.

Mercure trong mộng Gama,
*“Người Bò Đào hãy trốn xa bên này.
Vua tàn bạo mưu gian bày,
Muốn tiêu diệt hết, muốn gây bạo hành.
Trốn đi, gió thuận trời trong,
Biển yên sóng lặng hãy nhanh lên đường.
Đến vương quốc khác thân thương,
Người sẽ tìm thấy chân tình tiếp tân.”*

62.

“Đất này chẳng chốn dung thân,
Như vua Diomède hại nhân thuở nào.*
Lòng dạ tham lam khát khao,
Người khách chẳng biết thế nào, âu lo.
Nạn nhân hiến tế bàn thờ.
Vua Burini kinh tởm, ngọn dao bạo tàn.
Tránh xa, chớ chậm chảng nên,
Xa kẻ tàn ác, dối gian, bạo hành.”

63.

“Đi theo dọc bờ biển xanh.
Người sẽ tìm thấy bình an đất lành.
Gần đường xích đạo trời hồng.
Ngày và đêm cũng ngang bằng như nhau.
Vị vua tử tế tiếp giao,
Sẽ vui vẻ đón nhận bao đoàn thuyền.
Thân tình đón rước ân cần,
Đến xứ Ấn Độ, thật chân dẫn đường.”

64.

Nói rồi, cởi giắc mộng vàng,
Gama mở mắt, bàng hoàng ngạc nhiên.
Như qua khỏi bức màn đen,
Ánh sáng rực rỡ thân tiên chói lòa.
Choàng dậy sau một giấc mơ,
Lên bong tau, thủy thủ chờ chung quanh.
Điều khiển đổi hướng hành trình,
Ra lệnh mở hết cánh buồm gió căng.

65.

“Hãy thả hết buồm, lướt nhanh,
Vì Trời đã giúp ta thông thuận đường.
Trời ra lệnh Sứ Truyền tin,
Sứ giáng xuống trần, lệnh tránh nguy nan.”
Rẽ phải, rẽ trái con thuyền,
Bắt đầu thủy thủ nhanh nhanh khởi hành.
Đồng thanh kéo lên cột buồm,
Con thuyền gấp rút khẩn trương xa bờ.

66.

Trong khi tàu nhỏ neo rồi,
Thuyền người Maure trón im hơi, lặng chèo.
Chung toan chặt đứt dây neo,
Làm tàu mất hướng quay theo bênh bồng.
Người Bộ Đào Nha canh chừng,
Mở to mắt cú soi cùng bóng đêm.
Khi cảm thấy chậm con thuyền,
Mái chèo cùng lướt thoát nhanh thuyền nào.

67.

Khi con thuyền đã đi vào,
Con đường rẽ nước biển cao sóng ngàn.
Luông gió bắc thổi nhẹ nhàng,
Thổi vào êm dịu, cánh buồm thẳng căng.
Trên thuyền kẻ nổi nguy nan,
Không quên trong trí, mưu gian qua rồi.
Phiêu lưu bao nổi bồi hồi,
Gian nguy thoát khỏi nhờ Trời rũi may.

68.

Mặt trời soi sáng một ngày,
Lại đi vào bóng đêm day tiếp nhau.
Nhìn xa thấy hai con tàu,
Lướt trôi chậm chậm đi theo gió lùa.
Nhìn ra là thuyền của Maure,
Người Bồ lái sức thuyền thừa đuổi theo.
Một thuyền sợ hãi hiểm nghèo,
Quanh co lẩn trốn chạy lao vào bờ,

69.

Thuyền khác chậm chạp rù rờ,
Rơi vào tầm ngắm thuyền Bồ Đào Nha.
Súng thần công Mars nổ ra,
Gây bao kinh hoàng lửa nhòa Vulcain.
Gan lòng nghi ngại yếu mềm,
Chẳng còn ý chí nào thêm đương đầu.
Chẳng còn kháng cự được lâu,
Hỏa lực yếu kém chống đầu được nào.

70.

Gama giữ mục tiêu tàu,
Đến xứ Ấn Độ, người nao rõ rành.
Tưởng rằng người Maure biết đường,
Nhưng sự thật chẳng như thường trông mong.
Chẳng ai biết trong mệnh mông,
Xứ Ấn Độ ở đâu trong đất trời.
Có chăng gần Mélinde thôi,
Có người hướng dẫn biết nơi biết đường.

71.

Tôn quân người Maure luôn luôn,
Ca tụng vua rộng lượng, lòng thẳng ngay.
Bao la nhân đức tràn đầy,
Những lời sùng kính chẳng tày nào hơn.
Thuyền trưởng quyết đoán chỉ đường,
Thần Cyllène đã mộng truyền hướng đi.*
Một xứ khác sẽ đến nơi,
Vương quốc sẽ được đón mời thật tâm.

72.

Mua xuân vui, Flore viếng thăm,*
Sừng Amalthée đổ xuân xanh dồi dào.

Phébus chiếu ánh lửa vào,
Ngàn muôn tia nắng ấm chào thế gian.
Mặt trời sáng, bầu trời trong,
Cho người ở chốn dương trần thành thoi.
Ngày Đấng sáng tạo thần người,
In chiếc ấn xuống lệnh Trời quản cai.

73.

Đoàn thuyền gió nhẹ đến nơi,
Mélinde vương quốc rạng ngời trông xa.
Niềm vui trời đất chan hòa,
Vinh danh ngày Chúa nhật là ước mong.
Cờ phướn phấp phới bay tung,
Sắc màu đỏ tím chập chùng trông xa.
Trống con, trống lớn chan hòa,
Đoàn thuyền chiến sĩ vào qua bến thuyền.

74.

Mélinde người chật như nêm,
Cười đùa vui vẻ đoàn thuyền đến nơi.
Người người chân thật nói cười,
Vui hơn hết cả xứ thời đi qua.
Trước đám đông, Bồ Đào Nha,
Mỏ neo bỏ xuống cát sa sâu bờ.
Người Bồ cho một người Maure,
Lên bờ tin báo cho vua thuyền vào.

75.

Quân vương được quan trình tâu,
Sức hùng mạnh của thuyền Bồ Đào Nha.
Đã vào đậu bến tàu nhà,
Bao vui mừng đã vượt qua biển ngàn.
Niềm vui chân thật ngập tràn,
Tấm lòng khảng khái, tâm hồn khoan dung.
Giúp cho cây trái, nước trong,
Thịt ngon phong phú ở trên đất nhà.

76.

Và bao thực phẩm, vật quà,
Lời nói thân thiết thật thà Quân vương.
Về những chiến sĩ kiên cường,
Vượt qua sóng gió đại dương bao vùng.
Ngai tặng cho cừu dày lông,
Bao gà vịt béo và cùng trái ngon.
Mùa này trên khắp nước non,
Tấm lòng tử tế còn hơn vật quà.

77.

Thuyền trưởng niềm vui bao la,
Chân thành nhận những vật quà, cám ơn.
Thuyền trưởng cũng tặng Quân vương,
Những tặng phẩm đã được mang xa về.

Tấm màn nhung đỏ chói lòe,
Chuôi san hô quý dây tơ kết bên.
Vật thanh cao giá khó tìm,
Mọc từ đáy biển cứng liền kéo lên.

78.

Thuyền trưởng truyền một nhân viên,
Ngoại giao bàn với Quân vương ký cùng.
Một bức hiệp định hòa bình,
Xin lỗi Thuyền trưởng chẳng lên khỏi tàu.
Viên chức vâng lệnh đi vào,
Gặp vua cùng để đổi trao hiệp đồng,
Phong cách lời viết kết thông,
Thần Pallas tỏ lời văn dạy rằng:

79.

« Đại Vương, sứ mệnh Thiên đình,
Các dân bất trị đều tuân luật Ngài.
Trí tuệ sáng suốt an bài,
Cho bao dân tộc, sáng ngời thanh danh.
Chúng tôi tìm bến an lành,
Bến Ngài tiếp đón, tiếng vùng Phương Đông.
Ban cho ân huệ đâu bằng,
Đường đi mệt nhọc, sức công đền bồi. »

80.

« Chẳng là hải tặc hại người,
Nhắm thành yếu, thiếu quân thời chờ che.
Giết người kiếm sắt chẳng hề !
Đốt nhà cướp của làng quê an bình.
Đi từ Phương Tây vẫn minh,
Chúng tôi tìm Ấn Độ vùng xa xôi.
Rộng lớn, giàu có trần đời,
Quân vương ra lệnh chúng tôi đi tìm. »

81.

« Gặp dân man rợ trên đường,
Phong tục tàn bạo, thói thường ác gian.
Đóng cửa từ chối giao thương,
Bãi cát sa mạc chặn đường cấm vô.
Lâm tường chúng tôi hồ đồ,
Một nhóm người nhỏ, cơ hồ sợ chi.
Họ toan tàn sát chúng tôi,
Bằng mưu, bằng kế bằng lời dối dang. »

82.

« Riêng Ngài, tin tưởng hoàn toàn,
Tiếp đón vui vẻ, vô vàn đặc ân.
Cung cấp, giúp đỡ chu toàn,
Như vua Ithaque * được tiếp tân chân thành.
Bởi vua Alcinoos ban ơn,*
Chúng tôi đến bến vẹn toàn lòng tin.

*Ý là Thần đã giúp phân,
Chúng tôi cảm tạ tấm chân tình Ngài. »*

83.

*« Thuyền trưởng chúng tôi chưa rời,
Con thuyền, để đến thăm Ngài tạ ơn.
Không vì còn ngại nguy nan,
Những gì gian dối vẫn còn trong tim.
Mà vì hành xử đúng tình.
Tuân theo mệnh lệnh Quân vương tôi làm.
Từng bước đi theo tiến trình,
Cho nên không thể bỏ đoàn thuyền không ».*

84.

*« Đoàn thuyền không thể tự mình,
Luôn luôn vâng lệnh điều hành cấp trên.
Ngài là một đấng Quân vương,
Không một ai có thể không vâng lời.
Ân huệ giúp đỡ Ngài thời,
Được nhìn nhận khắp trần đời biết bao.
Thuyền trưởng cả mọi người nào,
Như dòng sông nhỏ chảy vào đại dương. »*

85.

*Sau khi sứ dứt lời xong,
Vua cùng các cận thân chung luận bàn.
Lời nói chân thật rõ ràng,
Ngợi ca dũng cảm hải hành biển khơi.
Vua sáng suốt cảm phục lời,
Bồ Đào Nha mạnh hùng người đi xa.
Vua một đế quốc tài ba,
Sứ truyền mệnh lệnh từ xa vâng lời.*

86.

*Vui cười sung sướng kính người,
Tra lời sứ giả một lời thân thương :
« Hãy cởi bỏ mọi bận lòng,
Chẳng gì lo ngại giá băng tâm hồn.
Đi can đảm vượt đại dương,
Đáng được thế giới chân thành ngợi ca.
Thật hổ thẹn kẻ xấu xa,
Ngăn đường ganh lượng hải hà kém thua. »*

87.

*« Nếu Thuyền trưởng vâng lệnh vua,
Điều khiển thuyền, chẳng lên bờ viếng thăm.
Đúng theo mệnh lệnh phải làm,
Lòng ta thông cảm, lệnh trên vâng lời.
Nguyên tắc phải trọng mà thôi,
Lòng ta tiếc chẳng gặp người hôm nay.
Tấm lòng trung tín thế này,
Một lòng một dạ ta đây mến người. »*

88.

*“Ngày mai trời sáng, thành thoi,
Ta cũng muốn đến thăm nơi đoàn thuyền.
Ta đáp thuyền cùng đến thăm,
Lòng ta ý muốn biết thêm đoàn thuyền.
Xem có tổn hại trên đường,
Biển to sóng lớn có làm tổn thương.
Trên bến có thợ chuyên môn,
Thức ăn, vật liệu luôn luôn sẵn sàng.”*

89.

Con Latone chôn thủy cung,*
Dấu mình trong nước tin mừng sứ sang.
Tin tức tốt đẹp cuộc thăm,
Trở về thuyền với những tin tốt lành.
Mọi người trên thuyền nhẹ nhàng,
Thế là sẽ được viếng thăm xứ này.
Điều họ mong muốn lâu nay,
Niềm vui đã đến đêm này tiệc vui.

90.

Pháo bông đốt sáng rợp trời,
Chùm hoa lấp lánh tuyệt vời sao băng.
Nổ đùng muôn đóm lửa giăng.
Chiếu trong trời đất, mênh mông sóng ngàn.
Cyclopes nóng bỏng lan man,
Tùng chùm lửa sáng sắc vàng nước xanh.
Có pháo tiếng vọng rít vang.
Pháo thì ca hát mơ màng trời đêm.

91.

Và đáp lại từ đất liền,
Phóng lên pháo xoáy bay lên vòng tròn.
Vòng lửa sáng rực không trung.
Tiếng kêu lẹt đẹt, nồng hương lưu huỳnh.
Đám đông theo dõi vui mừng,
Vang trời tiếng vọng vang cùng tiếng kêu.
Biển và mặt đất giao nhau,
Cùng chung lễ hội biết bao tâm tình.

92.

Và trời đêm lại chuyển vòng,
Nặng lên nhắc nhở bao công chuyện người.
Mẹ Memnon đưa ngày vui,*
Chấm dứt giấc mộng đêm dài thói quen.
Tan dần hơi khói đêm đen,
Thành giọt sương mát đất mềm bông hoa.
Vua Melinde đi thuyền ra,
Thăm đoàn thuyền của Gama gần bờ.

93.

Nhìn ra bãi cát sóng xô,
Đám đông người đã reo hò cùng vui.
Chạy đến nhìn ngắm mà thôi,
Áo dài thanh tú, rong chơi lụa là,*
Thay vì gương áo hăm he,
Nổ cung căng tựa trắng che lưới liềm.
Dân chung vây càn lá tung,
Như vùng nguyệt quế reo mừng chiến công.

94.

Vua Mélinde đến thăm đoàn,
Thuyền cung dài rộng, dựng trên trướng màn.
Vải lụa đủ sắc tung tăng,
Phượng cờ phát phối vây quanh gió lồng.
Nhà vua, cận thần lên thuyền,
Các bậc quý phái, chúa vùng các nơi.
Áo cảm bào khéo vẽ vờ,
Trên đầu quần một khăn tơ lụa là.

95.

Áo dài Damas vân hoa,
Tyrienne màu nhuộm riêng nhà đài trang.
Một vòng cổ ngọc đeo trên,
Bảng vàng lấp lánh kim cương chiếu ngời.
Thanh gương cong thất lung đài,
Võ gương vàng chạm bên ngoài oai nghiêm,
Giàu sang quý phái điểm trang,
Hài cong lấp lánh dây vàng lụa thêu.

96.

Một chiếc lọng to rộng theo,
Lọng tròn bằng vải lụa thêu, cán cầm.
Cận hầu đứng sát bên mình,
Tránh cho vua khỏi nắng hanh chiếu mình.
Trên tàu quân nhạc trôi cùng.
Niềm vui thúc dục lạ lòng âm thanh.
Tiếng kèn, tiếng trống nhanh nhanh,
Điều hoà nhau khúc quân hành rền vang.

97.

Người Bồ trang phục sĩ quan,
Gama cập xuống thuyền con đón chào,
Đón vua Mélinde lên tàu,
Các quan quý tộc theo sau hầu kẻ.
Gama mặc kiêu Tây Ban Nha,
Áo cấp Pháp, đỏ thắm sa tanh choàng.
Màu sắc long trọng trang nghiêm,
Bởi tay thợ khéo kinh thành Venise.

98.

Hai tay áo nút vàng ghè,
Mặt trời chói sáng hoàng huy mắt nhìn.

Quân phục thêu kết nhũ kim,
Sĩ quan cao cấp chẳng thường kém thua,
Giấy cao trang trí kiêu xưa,
Vàng thêu quanh những vàng chừa chung quanh.
Kiểu Ý, chiếc gương cán vàng,
Và chiếc mũ nhọn lông nghiêng trên đầu.

99.

Trong đoàn cận thân theo hầu,
Đồng phục lóng lánh áo bào dài trang.
Đủ màu đậm nhạt biệt phân,
Vải vóc tơ lụa sắc vàng kim sa.
Sắc màu nhìn thấy càng ưa,
Vàng thêu cắm chướng cùng hoa huệ màu.
Sắc cầu vòng giữa trời cao,
Gái Thaunant* suối lụa đào tiên nương.

100.

Vang vang sóng động tiếng kèn,
Thoa lòng nồng nhiệt tấm lòng chung vui.
Thuyền Maure đến quanh tàu rồi.
Nước còn tung bọt sáng ngời biển xanh.
Súng thần công nổ chào mừng,
Một làn khói thuốc mù vương lên trời.
Người Maure hai tay bịt tai,
Tiếng kêu vang dội vọng nơi biển ngàn.

101.

Thuyền Trưởng diu Vua bước lên,
Vào trong thuyền nhỏ, đặt trên ghế ngồi.
Gama tôn kính đón mời,
Lễ nghi phong cách với ngôi quân thần,
Với lòng trọng đãi thiết thân,
Người Maure quan sát hỏi thăm mọi người,
Du hành từ xứ xa xôi,
Ấn Độ tìm kiếm xa vời qua đây.

102.

Tấm lòng nồng hậu tỏ bày,
Giúp Gama những điều hay ông cần.
Lương thực, vật dụng thiết thân,
Kính tôn như bậc thầy vương quốc mình.
Vua rằng : “*Dù chưa được nhìn,
Nhưng đã biết tiếng danh Bồ Đào Nha.
Tôi có nghe các nước xa,
Vì tôn giáo khác nhau mà chiến tranh.*”

102.

“*Việc thám hiểm khắp xa gần,
Khắp Phi Châu đã có đoàn thám du,
Từ Hesperides ngụ cư,
Làm tròn sứ mệnh đến từ quốc vương.*”

Vẻ vang đi trước dẫn đường,
Bồ Đào Nha các hành trình khắp nơi.
Là tiếng danh nhất trên đời.”
Gama khiêm tốn trả lời Quân vương :

104.
“Tâu Ngài, vị Vua can trường,
Điều cảm thương nhất dân Bồ Đào Nha.
Nghịch cảnh, khốn khổ xảy ra,
Giúp lòng nồng nhiệt xa nhà ra khơi.
Đáng Vạn Năng định từ Trời,
Những điều cứu giúp ở nơi nhân quần.
Biết bao điều tốt phải làm,
Sứ mệnh cái giá phải mang nhân quần.”

105.
“Dưới ánh sáng Thần Apollon,
Riêng Ngài góc biển mở lòng dang tay.
Riêng Ngài mở bến giúp đây,
Chờ che gió dữ giông đày Éole.*
Bao vì sao sáng trong đêm,
Biết bao sinh vật ánh dương chiếu ngời.
Tôi sống đây, tạ ơn Ngài,
Trong tim, trong trí bao lời ơn sâu.”

106.
Khi thuyền nhẹ lướt quanh tàu,
Đi thăm hạm đội khát khao tâm tình.
Các thủy thủ chèo chung quanh,
Cho được quan sát thỏa lòng Quân Vương.
Súng thần công chia lên không,
Vulcain vang tiếng vinh danh Chiến thần,
Lễ nghi trang trọng tiếp tân.
Tiếng kèn tiếng trống vọng vang tiếp người.

107.
Vua Maure quan sát lòng vui,
Con tàu, hạm đội thấy thời đầu tiên.
Thấy Ngài hoảng hốt tiếng vang,
Súng thần công pháo nổ tung bầu trời.
Ra lệnh ngừng, nhẹ chèo trôi,
Bỏ neo giây phút, đổi lời Gama.
Hỏi cho sáng tỏ tình ta,
Những điều nghe thấy điều mà vinh danh.

108.
Biến cố, diễn tiến chiến tranh,
Khi thì trận đánh chiến công lẫy lừng.
Chống dân Mohamet giao tranh,
Nghịch thù sao đã trở thành thâm thương?
Khi hỏi các nước Tây phương,
Hespérie là nước gần đường đâu nơi?

Hỏi bao vương quốc xa vời,
Đến bằng đường bộ, bằng nơi biển ngàn.

109.

Vua cùng Thuyền trưởng hỏi thăm,
Tín ngưỡng, khí hậu, dân phong, tục lành.
Xứ nào lân cận chung quanh,
Từ thời Cổ Đại lập thành nước non.
Trai bao biển cô chiến tranh,
Từ đâu mà đã lập thành đến nay.
Không thể không biết nơi này,
Ta nghe người kể tỏ bày tiếng thơm.

110.

Kể ta nghe chuyện trên đường,
Xa xôi hiểm trở du hành vòng quanh,
Phi Châu phong tục trẻ con,
Nơi nào qua xứ Rạng Đông bắt đầu ?
Nơi Mặt Trời nghỉ đêm sâu,
Chiến xa ánh sáng khởi đầu ngày lên.
Nơi nào sóng gió lênh đênh,
Nơi nào hải đảo đất liền chung quanh ?

111.

Lòng ta muốn biết xa xăm,
Lòng ta khao khát mệnh mông xa vời.
Lấy lừng danh tiếng khắp nơi,
Những điều trông thấy nơi người Bồ Đào Nha.
Vinh dự dưới Mặt trời ta.
Người Méléridien chẳng biết là thuyền ai.
Lòng ta mong muốn đoái hoài,
Người trong nước biết xứ người đại dương.

112.

Titans kêu ngao mưu toan,
Chiến tranh cùng với Olympe sáng ngời.
Pirithoos, Thésée như mù,
Muốn vượt Địa Ngục tới mờ Pluton.*
Những điều huyền thoại, ngụ ngôn,
Chẳng làm hữu ích cũng không sánh cùng.
Dù lên Trời, xuống Địa Ngục xong,
Chẳng bằng dũng cảm vượt trùng xa xôi.

113.

Dù danh để lại cho đời,
Được biết tất cả mọi người thế gian.
Erostraste đốt đền thần Diane,
Kiến trúc tinh xảo vô cùng Ctésiphon.
Danh tiếng vinh dự sao bằng,
Người Bồ Đào Nha đã làm trong cuộc đời.
Vinh quang vĩnh hằng mãi thôi.
Phiêu lưu xứng đáng đời đời chép ghi.

(Còn tiếp. Thi Ca Khúc III.)

CHÚ THÍCH

1. Tại Mombasa(Mom Bát Sa), miền Ấn Độ Dương, mặt trời lặn trên đất bằng, nhưng Camoës tưởng tượng theo người Bồ Đào Nha, mặt trời lặn trên Đại Tây Dương.
7. Người bị án nhẹ được tình nguyện đi theo đoàn du hành được lập công chuộc tội.
11. Theo đức tin Thiên Chúa Giáo, Phụng hoàng, là con chim huyền thoại tái sinh từ tro bụi. Như chim phụng hoàng. Đức Mẹ cũng vĩnh hằng.
- Ý nói đến phép lạ ngày thứ 50 khi Jésus phục sinh, lễ Pentecôte. Các môn đệ tác động bởi lời cháy bỏng, nồng nhiệt Chúa Jésus và nhận được phép lạ ngôn ngữ để đi truyền đạo.(Ate II.1-4)
12. Panchaïe (Băng Che), một đảo huyền thoại không xa bờ Arabie, nơi đó có nhiều hương liệu nhựa cây thơm. Thyôné tên khác của Sémélé, mẹ của Bacchus. Thần Rượu Nho. Đoạn thơ này gây nhiều tranh cãi về cuộc sống hôn hợp của người Kito và người ngoại đạo. Một bên là biểu hiện lực theo Chúa Trời, một bên là theo quỷ. Bacchus theo Camoës chỉ là hóa thân của quỷ.
18. Vénus (Vệ Nữ) có một ngôi đền thờ ở Sicile trên sông Eryx, nên còn gọi là Erycine.
20. Trong Énéide IX.102 của Virgile có một Néréide tên gọi Doto, Clotho, tiếng Bồ là Cloto một trong ba Parques, ba nàng Duyên Nữ.
21. Dioné (Đi Ô Nê) là một tiên nữ Nymphé, mẹ của Vénus, nhưng trong Ovide (Fastes II.461) lại là tên của Vénus.
27. Các nông dân Lycie (Ly Si) từ chối cho Latone uống nước vì nàng trốn Junon (Héra) với hai con, nông dân Lycie bị Jupiter hoá thành bầy ếch.(Ovide, Mét. IV.315)
33. Vénus đáp ứng lời khẩn cầu của Vasco de Gama cầu Thiên mệnh. Đây là một sáng tạo của Camoës phối hợp thần thánh Hy Lạp với Đức Tin Thiên Chúa.
34. Cupidon(Cuy Bi Đông): thường vẽ các em bé có cánh, cầm cung tên bắn vào ai thì người ấy biết yêu. Trong thần thoại Hy Lạp, Vénus có sợi dây thắt lưng quyền lực tình yêu, Trong Homère, Vénus cho Paris mượn dây thắt lưng để quyến rũ Héléne, nhân lúc vua Ménelas đi vắng tạo ra nguyên nhân cuộc chiến thành Troie.
- Các hành, ngũ hành, các yếu tố: Kim, mộc, thủy, thổ, hỏa. các hành bị biến đổi bằng giá chảy tan.
- 35.Theo Thần thoại Hy Lạp ba thần Vénus, Minerve, Junon dành nhau quả táo bắt hòa có viết chữ tặng người đẹp nhất, phải đến rừng Ida, gặp Paris nhờ phân xử, chàng trao quả táo cho Vénus, vì nàng là nữ thần của sắc đẹp và tình yêu. Các tranh thường vẽ ba thần trần truồng trước Paris. Trong Iliade. Héra (Junon) từng quyến rũ Jupiter trong núi rừng Ida làm tình, để quân Hy Lạp đánh quân Troie đang tiến công các chiến thuyền, buộc họ phải rút vào thành. Actéon nhìn thấy Diane trần truồng tắm, lòng dục vọng khao khát biến thành con nai, bị bầy chó săn của hắn ăn thịt.(Mét, III.155-253)
37. Vulcain (Vun Can) là chồng của Vénus, nhưng Vénus lại ngoại tình với thần Mars.
45. Sau khi thành Troie bị phá, Anténor(Anh Tê No) đến vịnh Trieste thành lập thành phố Padoue (Italie)
46. Ulysse (Uy Lĩnh) người lấy lòng mưu trí dùng mưu ngựa gỗ hạ thành Troie. Trôi dạt vào đảo Orgygie, bị tiên nữ Calypso, bắt làm người tình tù, suốt ngày ăn ngon mặc đẹp, làm người tình tiên nữ suốt bảy năm. Không nghĩ được mưu kế gì để thoát, chiêu chiêu nhớ vợ con, ra bờ biển ngồi khóc làm động lòng các thần ngôi cao. Thần Athéné tau trình, Thần Vương Zeus sai Hermès xuống trần hãm dọa Calypso, nàng mới cho phép đóng bè vượt biển ra đi về quê. Charybde và Scylla (Sa Ríp, Si La) ; hết qua eo biển thủy triều nguy hiểm đến bị con quái vật bắt 6 thủy thủ ăn thịt. Trong chuyện Odyssee, thành ra thành ngữ có nghĩa là hết tai nạn này đến tai nạn khác.
- Énée : Khi Thành Troie bị phá, Énée cháu vua Priam dẫn dân thành Troie sang lập thành Roma.
47. Sông Indus, (sông Ấn) phát nguyên từ Hy Mã Lạp Sơn chảy qua Ấn Độ, dài khoảng 3200km, sông lớn thứ nhì Ấn Độ sau sông Hằng.
- Các hành tai ương : các élément : nước, lửa, gió..
50. Dối dạng : vì Mohamet là tiên tri giả, hay vì làm hy vọng con người bị lầm lẫn.
51. Gentil (Gen Ti) : Người Hồi Giáo gọi các nước không theo đạo Hồi.
53. Cléopâtre. Nữ Hoàng Ai Cập. Đoạn thơ này lấy ý từ Virgile trong Énéide VIII. 675-676 và 685-688) Bactra chỉ sông Bactriane.
54. Nước Tần, nguồn gốc chữ Chine tên gọi Trung Hoa.
56. Thần Mercure (Hermès), con Maïa, Sứ Thần Truyền Tin, còn có tên Thần Cyllène. Trong Odyssee thần dẫn linh hồn bọn cầu hôn, bị Ulysse giết xuống Địa Ngục.
62. Diomède (Di Ô Mét) vua xứ Thrace và Busiris Ai Cập là hai vị vua huyền thoại, giết các khách lạ đến. Cả hai đều bị Hercule giết.
68. Theo tin tưởng thời Camoës, mặt trời quay quanh trái đất.
72. Jupiter (Ju Pi Te, Thần Vương, Dớt) để bắt cóc nàng Europe hóa thành con bò mộng. Từ vi Tây phương Taureau tương đương 15 tháng tư đến 15 tháng năm dương lịch.
- Con dê Amalthée (A Man Tê) đã nuôi Jupiter, cho cái sừng của nó cho tiên nữ. Corne d'abondance, cái sừng phong phú là hình ảnh biểu hiện mùa xuân.
- 15 tháng tư 1498 ngày lễ Phục Sinh, ngày Chúa sống lại. Gama đến Mélinde thứ bảy 14 tháng tư vào chiều tối.

82. Ulysse, vua Ithaque, sau khi từ giả Calypso đi thuyền trở về bị đắm bè, tràn tròng trôi vào bờ bất tỉnh. Công chúa Nausica cung nữ đang giặt quần áo phơi trên cỏ xanh, tìm thấy cho quần áo và mang về. Vua Alcinoos tiếp đón ân cần, Ulysse kể lại cuộc phiêu lưu. Nhà vua cho thuyền mang về quê hương Ithaque.
88. Latone thứ phi của Jupiter sinh Diane và Apollon.
92. Éos(Ê Ốt), Rạng Đông mẹ của Memnon, vua Éthopie.
93. Áo dài : Áo dài tận tới chân, cánh tay rộng gọi là djellaba vùng Bắc Phi Châu.
99. Murex Xa cừ, một loại vỏ sò, làm ra màu đỏ vùng Tyrienne dùng nhuộm quần áo.
- Iris Thân Cầu Vồng con gái Thaumant. Màu sắc quần áo lụa là như màu sắc như Cầu Vồng.
105. Éole (Ê Ôn) : Thần Gió.
112. Erostrate (Ê Rốt Trác) đốt đền Diane nữ thần Săn bắn, của Ctésiphon (Xê Tê Si Phong) xây dựng để được nổi danh.